

Sygn. akt I C 432/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 03 listopada 2015 roku

Sąd Okręgowy w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący : SSO Mariusz Bartnik

Protokolant : st. sekr. sąd. Aneta Graban

po rozpoznaniu w dniu 23 października 2015 roku w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa M. W. i Z. A.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w G.

o stwierdzenie nieważności uchwał spółdzielni,

1) oddala powództwo w całości,

2) odstępuje od odciążenia powodów kosztami procesu,

3) zasądza od Skarbu Państwa - Sąd Okręgowy w Gdańsku na rzecz Kancelarii Radcy Prawnego H. P. kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu, które nie zostały opłacone.

UZASADNIENIE

Powodowie M. W. oraz Z. A. w pozwie skierowanym przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w G., sprecyzowanym przez ich pełnomocnika z urzędu w piśmie procesowym z dnia 11.08.2015 r., domagali się w trybie art. 42 ust. 2 ustawy Prawo spółdzielcze ustalenia nieważności uchwał pozwanej Spółdzielni o przyjęciu w poczet członków J. L. oraz o przydziale na jego rzecz lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego, położonego w G. przy ul. (...). Wnosili również o zasądzenie na ich rzecz od pozwanej kosztów postępowania wg norm przepisanych.

Roszczenie to uzasadniano, wskazując na brak podstaw prawnych do przyjęcia spadkobiercy S. L. - J. L. w poczet członków pozwanej Spółdzielni. Odwoływano się do treści art. 9 ust. 3 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz statutu pozwanej, zgodnie z którym spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu - a takie przysługiwało spadkodawcy - jest niezbywalne i nie przechodzi na spadkobierców. Dodatkowo zarzucono, że kwestionowane uchwały są sprzeczne z dobrymi obyczajami, gdyż w wyniku sprzecznych z prawem działań pozwanej powodowie zostali pozbawieni ich jedynego mieszkania, podczas gdy spadkobierca zmarłego, jego syn J. L., posiadał uprawnienie do komunalnego mieszkania przy ul. (...) w G.. (k. 3-6, k. 144-145)

Pozwana Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w G. wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na swoją rzecz kosztów sądowych wg norm przepisanych, powołując się na brak interesu prawnego w żądaniu ustalenia z art. 189 kpc. (k. 151- 157)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 8.03.1991 r. S. L. uzyskał członkostwo w pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w G.. Jednocześnie otrzymał wówczas przydział lokalu mieszkalnego położonego w G. przy ul. (...) na zasadach spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu.

[dowód: deklaracja przystąpienia k. 168, przydział k. 169,]

W dniu 4.07.1994 r. S. L. zwrócił się do pozwanej o wyrażenie zgody na zamianę zajmowanego lokalu mieszkalnego przy ul. (...) na mieszkanie przy ul. (...) z powodami - K. A. (obecnie M. W.) oraz Z. A.. Natomiast w dniu 14.07.1994 r. zgłosił wniosek o skreślenie go z rejestru członków w związku z umową zamiany mieszkania z małżonkami A., co też uczyniono uchwałą z dnia 22.07.1994 r.

Umowę zamiany obu lokali powodowie zawarli ze S. L. oraz jego synem J. L. w dniu 25.04.1994 r. oraz 1.08.1994 r.

Na skutek powyższego powodowie zostali przyjęci w poczet członków pozwanej Spółdzielni i uzyskali spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego przy ul. (...), a J. L. podpisał umowę najmu lokalu mieszkalnego przy ul. (...).

[dowód: decyzja z 26.07.1994 r. k. 12, umowa z 25.07.1994 r. k. 13v, k. 257, umowa z 1.08.1994 r. k. 13, k. 256, przydział k. 14-14v, pismo z dnia 4.07.1994 r. k. 170, wyciąg z protokołu z posiedzenia z dnia 22.07.1994 r. k. 171, pismo z 14.07.1994 r. k. 172, pismo z 22.07.1994 r. k. 173, pismo Prezydenta Miasta G. z 24.06.2014 r. k. 258]

Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku z dnia 10.02.1998 r. sygn. akt I C 1384/96 ustalono, że umowa zamiany z 25.07.1994 r. i 1.08.1994 r. jest nieważna.

[dowód: odpis wyroku Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku z dnia 10.02.1998 r. sygn. akt I C 1384/96 wraz z uzasadnieniem k. 174-181]

Natomiast wyrokiem z dnia 5.10.2001 r. sygn. akt I C 1303/00 Sąd Okręgowy w Gdańsku nakazał pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w G. przyjęcie S. L. w poczet członków pozwanej Spółdzielni.

Apelację od powyższego wyroku Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił wyrokiem z dnia 19.06.2002 r. sygn. akt I ACa 122/02, zaś Sąd Najwyższy oddalił kasację małżonków A., występujących w tamtym procesie jako interwenienci uboczni, wyrokiem z dnia 9.07.2003 r. sygn. akt IV CK 379/02.

[dowód: odpis wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 5.10.2001 r. sygn. akt I C 1303/00 wraz z uzasadnieniem k. 182-184, odpis wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 19.06.2002 r. sygn. akt I ACa 122/02 wraz z uzasadnieniem k. 185 - 190, odpis wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9.07.2003 r. sygn. akt IV CK 379/02 wraz z uzasadnieniem k. 191-194v]

Uchwałą Rady Nadzorczej pozwanej Spółdzielni Nr (...) z dnia 4.06.1998 r. powodowie zostali wykluczeni z grona członków Spółdzielni z powodu zaległości z tytułu eksploatacji mieszkania.

[dowód: kopia uchwały nr (...) k. 259]

Zgodnie z § (...) pkt(...)statutu Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w G., lokatorskie prawo do lokalu wygasa z chwilą ustania członkostwa.

[dowód: statut pozwanej Spółdzielni k. 225]

W dniu 9.04.2010 r. zmarł S. L. (k.199).

Ostatecznie po zakończeniu spraw związanych z działem spadku do grona członków Spółdzielni przyjęto J. L., z którym w dniu 8.03.2013 r. zawarto umowę o ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w G..

Umową z dnia 14.03.2013 r. pozwana oraz J. L. ustanowili odrębną własność powyższego lokalu, którą wraz z przynależnym udziałem w nieruchomości wspólnej przeniesiono na J. L..

[dowód: deklaracja przystąpienia k. 200, pismo z 28.06.2012 r. k. 201, umowa nr (...) z 8.03.2013 r. k. 210-214, umowa ustanowienia odrębnej własności lokalu oraz przeniesienia własności z 14.03.2013 r. k. 217-219v]

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy w postaci złożonych przez obie strony postępowania dokumentów, mając na względzie, że ich autentyczność nie była w żaden sposób kwestionowana i nie wzbudziła też wątpliwości Sądu. W konsekwencji Sąd dokumenty urzędowe przyjął za dowód tego, co w nich urzędowo zaświadczone, zaś dokumenty prywatne - za dowód tego, że osoba, która się pod nimi podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w tym dokumencie. Czyniąc swe ustalenia Sąd zważył zresztą, że w zakresie, w jakim były one niezbędne dla orzekania w sprawie, ustalone fakty były między stronami bezsporne.

Sąd natomiast postanowieniem z dnia 23.10.2015 r. oddalił wniosek dowodowy powodów dotyczący przeprowadzenia dowodu z przesłuchania w charakterze strony prezesa pozwanej Spółdzielni, mając na względzie, że okoliczności, które miałyby być wg treści wniosku ustalone za pomocą tego dowodu, tj. dotyczące wkładu członkowskiego powodów, nie mają znaczenia dla merytorycznego rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

W ocenie Sądu powództwo wniesione w sprawie niniejszej nie zasługiwało na uwzględnienie w uwagi na brak interesu prawnego po stronie powodów w jego wytoczeniu.

Jak wskazywała strona powodowa, roszczenie, z którym wystąpiono, zostało oparte o art. 42 ust. 2 ustawy z dnia 16.09.1982 r. - Prawo spółdzielcze (t. jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 1443 ze zm.) i stanowiło żądanie stwierdzenia nieważności dwóch uchwał bliżej niesprecyzowanego organu pozwanej Spółdzielni w przedmiocie przyjęcia w poczet członków J. L. oraz przydziału na jego rzecz lokalu mieszkalnego na zasadzie lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego. Sąd w pierwszej kolejności zaznacza, że - jak oświadczyła sama pozwana - powyższe odbyło się w oparciu o uchwały Zarządu pozwanej, podczas gdy przywołany przez stronę powodową art. 42 ust. 2 ustawy - Prawo spółdzielcze odnosi się wyłącznie do uchwał walnego zgromadzenia. Sąd w składzie niniejszym podziela jednak powszechnie wyrażany w orzecznictwie Sadu Najwyższego oraz sądów powszechnych pogląd, że powództwo o stwierdzenie nieważności uchwał innych organów jest w takim wypadku możliwe - w oparciu o zasady ogólne i art. 58 kc w zw. z art. 189 kpc. Należy bowiem zaznaczyć, że prawo spółdzielcze w zakresie obejmującym stosunki cywilne nie stanowi samodzielnej gałęzi prawa w stosunku do prawa cywilnego. Uchwały organów spółdzielni nie mogą zatem - podobnie jak inne czynności prawne - naruszać przepisów bezwzględnie obowiązujących. Z tego punktu widzenia ich skuteczność podlega więc dyspozycjom art. 58 kc przewidującego wypadki nieważności czynności prawnych z powodu ich niedopuszczalnej treści. W takim wypadku jednak stanowi ono powództwo o ustalenie, które podlega rozpoznaniu na podstawie art. 189 kpc.

Podobnie stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 marca 2010 r. (V CSK 260/09 Lex nr 589842), który wyjaśnił, iż wystąpienie z powództwem o uchylenie uchwały organu spółdzielni jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy znajduje podstawę w konkretnym przepisie ustawy. Członek może zatem żądać uchylenia uchwały walnego zgromadzenia (art. 42 § 3 i nast. ustawy Prawo spółdzielcze), może także żądać stwierdzenia nieważności albo nieistnienia takiej uchwały (zob. art. 42 § 2 i 9 ustawy Prawo spółdzielcze.), a wyjątkowo również uchwały rady nadzorczej (art. 24 § 6 pkt 2 i art. 198 § 2 tej ustawy) albo zarządu (art. 43 ust. 5 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych.). W innych wypadkach członek spółdzielni może pośrednio, a niekiedy także bezpośrednio kwestionować uchwałę zarządu (rady nadzorczej) spółdzielni na ogólnych zasadach prawa cywilnego. Może więc w szczególności żądać również ustalenia nieważności (art. 58 kc i art. 189 kpc) albo nieistnienia (art. 189 kpc) uchwały zarządu albo rady nadzorczej spółdzielni.

Stosownie do treści art. 189 kpc, strona może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Zgodnie z utrwalonym poglądem doktryny i orzecznictwa, które Sąd w pełni

podziela, interes, o którym mowa w art. 189 kpc musi być interesem "prawnym", czyli powinien dotyczyć szeroko rozumianych praw i obowiązków jednostki, poza tym musi być zgodny z prawem, zasadami współżycia społecznego oraz celem procesu cywilnego. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 lutego 1997 r. (II CKU 7/97 Lex nr 29538) wyjaśniał, iż interes prawny, w rozumieniu cytowanego przepisu, występuje wówczas, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa. Niepewność ta powinna być jednak obiektywna, czyli zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywna, tj. według odczucia powoda.

Legitymacja do poszukiwania ochrony prawnej przysługuje każdemu, kto ma interes prawny, a więc nie tylko podmiotom tych praw czy stosunków prawnych. W konsekwencji interes prawny może mieć także podmiot, którego wiąże stosunek prawny z jednym z podmiotów ustalanego prawa lub stosunku prawnego, albo podmiot na którego prawa lub obowiązki w pewnym zakresie może wpłynąć istnienie lub nieistnienie prawa przysługującego innym podmiotom (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 stycznia 2011 r., I CSK 237/10, Lex nr 784978).

Powód musi przy tym udowodnić w procesie o ustalenie, że ma interes prawny w wytoczeniu powództwa przeciwko konkretnemu pozwanemu, który przynajmniej potencjalnie stwarza zagrożenie dla jego prawnie chronionych interesów, a sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego praw przez definitywne zakończenie istniejącego między tymi stronami sporu lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu sporu w przyszłości (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09, OSNC-ZD 2010, nr B, poz. 47).

Rozważając kwestię istnienia interesu prawnego po stronie powodów na gruncie niniejszego procesu Sąd uznał jednak, że niewątpliwie nie mieli oni interesu prawnego w zaskarżeniu kwestionowanych uchwał, których przedmiotem jest istnienie podstaw prawnych członkostwa członka pozwanej spółdzielni i kwestia przydziału na jego rzecz lokalu mieszkalnego. Sąd podziela w pełni utrwalony w orzecnictwie pogląd, wyrażony m. in. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 1991 r. (III CZP 43/91 OSNC 1992/1/12), zgodnie z którym członek spółdzielni mieszkaniowej nie może domagać się w oparciu o przepis art. 189 kpc ustalenia nieistnienia podstaw prawnych członkostwa innego członka tej spółdzielni. Sąd Najwyższy, odwołując się do przepisów ustawy z dnia 16.09.1982 r. - Prawo spółdzielcze i wynikającej z niej autonomii spółdzielni jako zrzeszenia samorządnego i prowadzącego własną działalność samodzielnie, a w szczególności do regulacji art. 32 i 42 tej ustawy w zakresie, w jakim dotyczą one sporów powstałych na tle spraw członkowskich wywołał, że "ochrona członkostwa - a więc tym samym także jego podstaw prawnych - została uregulowana wyczerpująco w przepisach prawa spółdzielczego, przy czym możliwość wyjścia z żądaniem tej ochrony na drogę sądową zastrzeżono wyłącznie dla członka wykluczonego lub wykreślonego ze spółdzielni." W konsekwencji uznał, że "wobec szczegółowego określenia w prawie spółdzielczym trybu rozstrzygania spraw dotyczących członkostwa w spółdzielni - gdy legitymację do wystąpienia na drogę sądową ze skargą przeciwko uchwale walnego zgromadzenia ma tylko członek wykluczony lub wykreślony ze spółdzielni - należy przyjąć, że sprawa o ustalenie nieistnienia podstaw prawnych członkostwa nie może być przedmiotem powództwa wytoczonego przez innego członka spółdzielni i opartego na przepisie art. 189 k.p.c. Powództwo to, z uwagi na brak interesu prawnego, nie mogłoby być skutecznie wytoczone ani przeciwko spółdzielni, ani przeciwko członkowi spółdzielni, którego podstawy prawne członkostwa są kwestionowane. Za powyższym stanowiskiem przemawia również zrzeszeniowy charakter stosunku łączącego członka ze spółdzielnią oraz fakt samorządności spółdzielni. Przyznana spółdzielniom samodzielność - zwłaszcza w sprawach dotyczących członkostwa - sprzeciwia się dopuszczeniu ingerencji z zewnątrz poza trybem przewidzianym w art. 42 § 6 prawa spółdzielczego. W szczególności nie może być w takim wypadku instrumentem kontroli postępowania spółdzielczego powództwo z art. 189 k.p.c."

Sąd, dzieląc w pełni powyższe rozważania, uznał więc, że powodowie nie mają interesu prawnego w zaskarżeniu uchwały dotyczącej kwestii członkostwa w pozwanej Spółdzielni innej osoby tj. J. L.. Podobnie brak jest zdaniem Sądu także interesu prawnego po ich stronie w zaskarżeniu uchwały dotyczącej przydziału na jego rzecz prawa do lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...). Powodowie - co należy podkreślić - od 1998 r. nie są już członkami pozwanej Spółdzielni. Bezsprzecznie, w konsekwencji powyższego, wygasło przysługujące im wcześniej lokatorskie prawo do opisanego wyżej lokalu, przydzielone im uprzednio przydziałem z dnia 22.07.1994 r. Wobec tego powodom nie przysługuje obecnie żadne prawo do spornego mieszkania. Należy ponadto wskazać również na to, że zawarta w

1994 r. umowa zamiany, z której początkowo wywodzili swoje ewentualne prawa do tego lokalu i na podstawie której, za zgodą Spółdzielni wyrażoną na zamianę lokali ze S. L., uzyskali ów przydział, została uznana za nieważną wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku z dnia 10.02.1998 r. W konsekwencji przyjęć więc należy, że umowa ta nie wywarła żadnych skutków prawnych ex tunc tj. od samego początku. W tej sytuacji przydział lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) na rzecz J. L. w żaden sposób nie wkracza w sferę uprawnień powodów do tego lokalu - skoro żadne uprawnienia im nie przysługują.

Ostatecznie Sąd uznał więc, że wspomniane uchwały w żaden sposób nie dotyczą sfery praw czy obowiązków powodów, a tym samym ewentualny interes w wytoczeniu niniejszego powództwa nie jest interesem o charakterze prawnym, ale wyłącznie interesem faktycznym, związanymi z ewentualnymi zaszłyimi sporami stron na tle nieważnej umowy zamiany.

Uzupełniając powyższe rozważania Sąd wskazuje również, że przyjęcie wniosku przeciwnego tj. o istnieniu interesu prawnego w wytoczeniu niniejszego powództwa i legitymacji czynnej po stronie powodów powodowałoby sytuację, w której o członkostwie J. L. oraz o przydzieleniu mu lokalu rozstrzygano by w procesie bez udziału tej osoby, co zdaniem Sądu byłoby niedopuszczalne.

Ostatecznie więc Sąd oddalił powództwo w całości, o czym orzekł w punkcie 1 wyroku na podstawie art. 189 kpc a contario.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 kpc, w punkcie 2 wyroku odstępując od odciążenia powodów kosztami procesu mimo przegrania przez nich procesu. Sąd wziął bowiem pod uwagę trudną sytuację majątkową strony, która stała się zresztą powodem zwolnienia M. W. oraz Z. A. z obowiązku ponoszenia kosztów sądowych już w toku procesu, a także sytuację faktyczną, w której się znaleźli.

Natomiast w punkcie 3 wyroku zasądzono od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gdańsku na rzecz Kancelarii Radcy Prawnego H. P. kwotę 360 zł tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu, które nie zostały opłacone. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły w tym zakresie przepisy § 15 w zw. z § 2, § 3 oraz § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t. jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 490 ze zm.).